

Channuka Candles on Plane

The issue of lighting Channuka candles on a plane may have little practical significance. That is, no responsible halakhic authority would say it is permitted (let alone an obligation) to light candles on a plane and yet, as if often the case, analyzing the issues that are relevant to this questions gives us a much deeper understanding of many things pertaining to the nature of the obligation to light Channuka candles.

Does one need a Halakhic “house” to light Candles?

תלמוד בבלי מסכת שבת דף כא עמוד ב

תנו רבנן: מצות חנוכה נר איש וביתו.

תלמוד בבלי מסכת סוכה דף ג עמוד א

מאן תנא להא דתנו רבנן: בית שאין בו ארבע אמות על ארבע אמות, פטור מן המזוזה ומן המעקה, ואינו מטמא בנגעים, ואינו נחלט בבתי ערי חומה, ואין חוזרין עליו מעורכי המלחמה, ואין מערבין בו ואין משתתפין בו, ואין מניחין בו עירוב, ואין עושין אותו עיבור בין שתי עיירות ואין האחין והשותפין חולקין בו.

שו"ת מנחת שלמה תנינא (ב - ג) סימן נח

ולפי"ז יש לדון בבית שאינו מקורה אף על גב דלענין שבת חשיב רה"י מ"מ כיון שאינו קרוי בית אין מקום כזה ראוי לקיים בו מצות נר חנוכה, וכ"ש שיש להסתפק בבית שאין תוכו י' טפחים אשר גם לענין שבת אין זה קרוי רה"י, או בית שאינו יכול לעמוד ברוח מצויה דאפשר דחשיב כמדליק בחוץ במקום שאין עליו שם בית.... וכיון שכן יש לדון הואיל וגם בנר חנוכה צריך בית למה לא הזכירו זאת בין הדברים הצריכים דוקא בית של ד"א.

Rav Shlomo Zalman answer's – you don't need a Halakchic house but you do need some kind of house....

Rashi says no lighting on a boat....

רש"י מסכת שבת דף כג עמוד א

הרואה - העובר בשוק ורואה באחד החצרות דולק, ומצאתי בשם רבינו יצחק בן יהודה, שאמר משם רבינו יעקב: דלא הוזקה ברכה זו אלא למי שלא הדליק בביתו עדיין, או ליושב בספינה.

שו"ת מנחת שלמה תנינא (ב - ג) סימן נח

ונראה דאה"נ בית שאין בו ד"א על ד"א אינו קרוי דירת קבע, אבל שפיר חשיב דירת ארעי, וכדאמרו בגמ' סוכה הנ"ל דע"כ לא קאמרי רבנן אלא לענין סוכה דדירת ארעי היא. ואפי' לרבי דמצריך בסוכה שתהא ד"א על ד"א נראה דבלא"ה לא נזכר בסוכה לשון בית ורק משום דבעינן תשובו כעין תדורו סובר רבי דבעינן ישיבה חשובה וקבועה כדירת קבע, ולכן חושבני שדוקא בדינים או מצוות הנוהגים תמיד בכל השנה ומצינו בלשון התורה או חכמים שאמרו בו לשון בית מצריכים שיהא דוקא בית של ד"א שרגילים לדור בו תמיד, משא"כ לענין מצות נר חנוכה שנוהגת רק ח' ימים ואשר לח' ימים רגילים לדור גם בדירה ארעית, לא בעינן שיהא דוקא בית חשוב של ד"א הרגילים לדור בו תמיד.

So what is a house? Trains, boats planes, automobiles....

Trains yes boats no...

שו"ת מהרש"ם חלק ד סימן קמו

לתשו' מכתבו מיום ב' דחנוכה אם מותר להדליק נ"ח על הבאה/הרכבת/ לא מצאתי הדבר מבואר אבל הלא מי ששילם בעד כל הלילה הוי כשכר לו בית דירה לאכול ולישן שם וחייב בנ"ח ומ"ש רש"י ביושב בספינה י"ל שהיו אז ספינות פתוחות בלא קירוי והרוח מנשב ולא הי' בגדר בית כלל. ואף דהבאה אינו עומד במקום א' ורכוב כמהלך לא נמצא בשום מקום שיהי' צריך בית קבוע למה שמצותו בשביל פרסומי ניסא כנלענ"ד מסברא.

Better to light one candle on a train than rely on someone at home lighting all of the candles for you

ערוך השולחן אורח חיים סימן תרעז סעיף ה

ונראה לענ"ד דעתה שרוב הנסיעות במסילות הברזל וקשה להדליק שם כידוע יכול לסמוך בפשיטות על ביתו שמדליקין שם אמנם הלא לא יראה נרות חנוכה ולכן טוב שידליק נר אחד בהעגלה שיושב שם ולברך עליו דבנר אחד יכול לעשות שלא יקפידו הנוסעים ומוטב שלא להיות מהמהדרין ולקיים עיקר המצוה משלא יראה נר חנוכה כלל וכ"ש מי שאין לו בית שמחוייב מדינא להדליק שם אם לא יבא באותה לילה באיזה מקום:

If you are sleeping outside....

שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק ג סימן יד

מי שאין לו בית כלל וישן בחוץ כגון שנמצא במדבר וגם כשאירע שלא היה בביתו ויהיה בדרך כל הלילה ואין לו מי שידליק בביתו, משמע מרש"י שבת דף כ"ג ע"א ד"ה הרואה שכתב שברכת הראיה הוא כשהוא יושב בספינה והט"ז בסימן תרע"ו סק"ג שהוא דוקא כשלא ידליק כל הלילה ואם היה חייב להדליק אף בחוץ ובספינה מ"ט אינו מדליק שם ואם כוונת רש"י דאין להם בספינה נר להדליק הו"ל להזכיר זה, וגם אם הכוונה שאין שם נרות לא הי"ל לומר אלא מי שאין לו נרות, **שלא משמע שאינו מצד האונס אלא משום שאף שאיכא נרות ליכא חיוב שלא בבית.**

Light next to your sleeping bag...

שו"ת ציץ אליעזר חלק טו סימן כט

בני אדם היוצאים לטיול בימי חנוכה ולנים באהל או על פני השדה אי חייבים בהדלקת נר חנוכה.

נשאלתי באלו היוצאים לטיול בחנוכה אם חייבים להדליק נר חנוכה בברכה גם כשהם ישנים תחת כיפת השמים ואם עכ"פ ידליקו בלא ברכה ומה הדין לגבי הישנים באהל? והאם עדיף שכל אחד יצא בהדלקת הנרות שבביתו, במדה וישנם שידליקו עליו.

(ג) עפ"י האמור מובן דדעתי נוטה בנידון שאלתנו שמחוייבים להדליק נר חנוכה גם כשישנים תחת כפת השמים. כל אחד ואחד על יד מיטתו ופינתו, או ישתתפו בפרטי וידליקו במשותף, ומכ"ש שחייבים להדליק ובברכה כשהם ישנים באהל מתוח.

(ז) ולזאת בהכרעת ההלכה בזה נלענ"ד שחייבים להדליק נ"ח כשישנים בחוץ על פני השדה, ועל אחת כמה כשישנים באהל, בלא קירוי שחייבים להדליק אפילו בהיקף מחיצות בלא קירוי [או בחפירות] ולהשים הנרות בעשישית שלא ינשב הרוח ויכבה [ובענין ההדלקה במקום שמנשב הרוח יעוין מ"ש בזה בשו"ת האלף לך שלמה להגר"ש קלוגר ז"ל חאו"ח סי' שע"ח, ושו"ת הר צבי חאו"ח ח"ב סי' קיד עיין שם ואכמ"ל] וממילא גם לברך, וזה עדיף גם מלהסתמך על מה שמדליקים בבית (למי שיש לו), כי זהו גדר עיקר המצוה ופרסומה, לראות נר חנוכה דולקת, וכדברי הערוך השולחן שמצאנו סמוכים לו בדברי הארחות חיים להר"א מלוניל ז"ל והנלענ"ד כתבתי.

הדלקת נר בדרך ובמכונת

אחרונה"ס כראוי למעשה.

בס"ד י"ד מרחשון התשל"ו

ע"ד השאלה אם [אשת] מטונה ורי כמו רכבת (מסלח הברזל) דכתב מהרש"ם מדליקין נ"ח וכ"י רוצה להלק מרכבת לא נראה כן, דמה שיותר נוח תשמישת"י לא עשה זה לדירה יותר ממכונת כיון שמכונת במהר"ם דאי"צ דירה שמש חייב בטווח הד"ת מכונת.

רציתי להעלות על שולחני שאלה נחוצה בהל"כ הנוכה, ואף עכשיו הרבה יותר משלמים יום קודם הנה, מ"מ ידעתי שכתבתי טרוד בעבודת הקודש ואולי לא ימצא פנאי להשיב חזיק, ומאד אבקש שיישכני באופן שאקבל התשובה קודם הנוכה.

אמנם בעיקר מה שמבאר בהג"ל דעכ"ס צריך טיידא לו איהו צורת דירה, בתקרה ומציאות להגן מפני הרוח והגשם והבין דברי רש"י כפי כמה מדליקין דספינה פטורה משום דאז לא ה"י לספינה תקרה, לא נראה כן וכונת רש"י דבספינה אין לו כמה להדליק אבל אין הפירוש שא"י להדליק וכן כתבו הח"י בסוכה ב"ד מ"ו א' ד"ה הרוגה, בשאר טעות וכ"י וגם מכוס שיש כמה בני אדם שאין להם בתים ואין בידם לקיים המצוה וכ"י עכ"ל, הרי שלא כתבו שפטורים אלא שאין בידם לקיים המצוה, הוינו שהסר להם הכלים והדומה ואין יכולים להדליק, עיי"ש"ה אבל אין זאת אומרת שצריכין בית דווקא דמי שהוא נמצא במדבר ג"כ מחויב להדליק אע"פ שאין לו בית.

כמה פעמים אירע שהיינו נוטעים מצד לעיר במכונת בישי חנוכה, והגיע זמן הדלקת נ"ח, ומסתפקו אם חייבים היינו לעצוד עם בעד הדרך ולהדליק בתוך המכונת [באופן שאין סכנה]. והנה בשו"ת מהרש"ם ו"ל ח"ד סי' קמ"ו וכן בערוה"ס סי' הרע"ג ס"ה כתבו שיש להדליק במרכבת הברזל (=רכבת), כיון שדירה זו שטורה לו לאכול ולהורג עם. ובבב"ד, אכלנו סעודה כבר בתוך המכונת, ואי"כ ה"ל ג"כ כדירה, אבל נ"ר לכאן שיש חילוק גדול בין מכונת לרכבת. רכבת עשויה בנונה באופן שיכולים לישן עם בעל, לילך בתוכה ברווח, יש בתוכה בית הכסא, מים, וכ"י, היינו שהוא שמש מקום דירה, אבל מכונת אינה כן. והם ילפעמים יכולים לישן בה אבל אינה עשויה לכך ולא לשם דירה כלל. ומאד אשמח לראות תו"ד הנדולה בדבר זה.

תשובה

י. א. ס. בלטיטור

וכבר ביררתי כן להלכה בספר או נדברו ח"ו (שיצא לא מוסן לאור) עמוד קל"ז בהפירה דגם ספינה פתוחה בלא תקרה בני חייב כנ"ל וכעת ראיתי שמביאים להספר, וילקוט טעם לועזי שכתב בפשיטות דספינה חייב בנ"ח (והוא ה"י המגיה והמסדר של המטנה למלך ומסתמא כוננם ה"י הספינות פתוחות). והפוסקים המדברים עם מקום אכילה או מקום השינה ע"כר המנה היינו בי"ש לו כ"י מקומות איהו עדין, אבל אי"צ שיהא דירה כבית ממש.

לאחר דרישה הברכה והשל"ו, היום נתקבל שאלתו במצות הניבה הוא עד מאד. לכן אני נותן דין קרימה על שאר המכתבים ואני מטיב חזיק.

הנוסעים במטוס, רכבת, ספינה, חיילים הנמצאים במדבר ובאוהלים

ג. שם: אכסנאי שאין מדליקים עליו בביתו צריך לתת פרוטה לבעה"ב וכו' ואם יש לו פתח פתוח לעצמו צריך להדליק בפתחו וכו'. ואין לדייק כלל מהאמור בסימן זה שיצטרכו דווקא 'בית' לצורך הדלקת נר חנוכה, כי האמת שאין¹⁴ צריך בית כלל, ואף הנמצאים במדבר¹⁵ ויושבי אהלים חייבים בהדלקת נרות חנוכה. ומדינא, אם מדליקים עליהם בביתם נפטרים בכך, אבל כיון שיש עליהם חיוב לראות נרות חנוכה (כדלקמן בשו"ע סעי' ג'), לכן ידליקו¹⁶ בעצמם נרות חנוכה ובברכה, ודווקא אם יש להם עששית וכדו' שלא יכבו הנרות ע"י הרוח שאל"כ המדליק במקום הרוח אסור לו לברך (מ"ב לעיל סי' תרע"ג סקכ"ה).

וכן הדין במי שנוסע¹⁷ ברכבת או במטוס או באניה מתחילת הלילה¹⁸ ולא יגיע עד אחר עלות השחר שיש לו חיוב¹⁹ להדליק נרות חנוכה, ואם אין מניחים לו להדליק נרות מחמת בטיחות וכדו' ידליק²⁰ לכל הפחות נר אחד ואם אח"כ יבוא איש בטחון ויכבנו — לית לן בה, ואם משער שהוא עצמו יצטרך לכבותו תוך חצי שעה להדלקתו ידליק בלי ברכה.

So as long as it's not dangerous you can and should light candles on a plane...

שו"ת בצל החכמה חלק ד סימן קכז

דין הדלקת נר חנוכה באוירון. - כיבה נ"ח במזיד אם זקוק לה. - מילא קערה שמן והקיפוח פתילות ולא כפה עלי' כלי אם הראשון שהדליק יצא.

(ד) כל זה כתבתי דרך הכרעה בין שני האופנים שהזכיר מעכ"ת שליט"א אבל להלכה ולמעשה כבר נשאלתי ע"ז והשבתי, שאם יש באותו אוירון קיטון קטן המיוחד לרחיצת פנים וידיים ולגלוח זקן בלבד אז ישים נרות החנוכה לתוך הקערה שא"א שיפלו משם חוצה ולגרום איזו סכנת דליקה ח"ו - שהרי גם אם יפלו הנרות ישארו בתוך הקערה - ויברך על הדלקתן וישאר שם חצי שעה זמנית ואח"כ יכול לכבותן, וטוב שיתנה ע"ז בפירוש. אם אין קיטון כזה באותו אוירון אם אפשר יבקש מהממונה על המטבח להרשות לו להדליק הנרות שם אחר שיכבו הנרות באוירון והנוסעים ינחו לישון, כי גם שם אין סכנת דליקה שהכל עשוי שם פח. ואם גם זה אי אפשר אז ישים נר אחד על שלחנו ויניחנו לתוך כלי זכוכית שכולו יהא שקוע בו ויהא הנר נראה דרך הזכוכית ולא יחזיקנו בידו וידליקנו ויניחנו דלוק חצי שעה אם אין חשש שירדם דהיינו שמרגיש בעצמו שהוא ער ורענן, שאין חשש שירדם תוך חצי שעה. ואם יצוו לו לכבותו תוך חצי שעה מחשש סכנה יכול לכבותו ויותר טוב שיכבנו המערער על הדלקתו על דרך שכ' מעכ"ת נר"ו. אבל אינו מרגיש עצמו ער ורענן, באופן שיש לחוש שירדם בעת שהנר דולק, אז ידליקנו בלי ברכה ויכבנו מיד על (דרך שמבואר לעיל (אות י"ג

העולה להלכה: א) נוסע ברכבת או באוירון בזמן חובת הדלקת נ"ח, אם אפשר לו להדליק בקיטון המיוחד לנט"י ולגלוח, או במטבח באופן דליכא סכנה ואפשר להשאירו דלוק למשך חצי שעה, ידליק שם בברכה (אות י"ד). - ב) אי אפשר בכך, ישים נר אחד בכלי שלא יתראה כ"כ לאחרים ויניחנו על השלחן שלפניו וידליקנו (אות י"ב עיי' בפנים). - ג) אי אפשר בכל זה, ידליקנו בלי ברכה ויכבנו מיד אפי' בעצמו כשא"א באחרים (אות י"ג). - ד) דעת רובם המכריע של הפוסקים, דכבתה במזיד זקוק לה, ומכש"כ אם הדליקה מתחילה על דעת לכבותה (אות ג' ח - יא).